

Бориспільський міськрайонний суд Київської області
08300, м. Бориспіль, вул. Київський шлях, 72, тел./факс (04595) 6-76-19,
inbox@bpm.ko.court.gov.ua

Аналіз судової практики
Бориспільського міськрайонного суду, щодо призначення судової експертизи в
цивільних справах за період 2013-2014 років.

На виконання Вашого листа №4610/07-16/15 від 26 лютого 2015 року проведено аналіз судової практики Бориспільського міськрайонного суду щодо призначення судової експертизи за період 2013-2014 років.

Відповідно до ЗУ «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 року судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового слідства та суду.

В ході проведення аналізу стало відомо, що в період 2013 року експертизи призначалась в 39 матеріалах справ, відповідно в 2014 році – 34 матеріалів справ. В основному це такі види експертиз як: будівельно-технічна, генетична, товарознавча, земельпорядна, судово-медична, психіатрична, почеркознавча, судово-економічна з фінансово-кредитних операцій та інші. Категорія справ в яких призначалися відповідні експертизи, це справи – визнання особи недієдатною та призначення опікуна, спори про спадкове право, спори що виникають з сімейних правовідносин та по відношенню встановлення батьківства та материнства, спори про житлові правовідносини, спори з земельних правовідносин.

Наприклад, рішенням Бориспільського міськрайонного суду від 4 березня 2014 року було задоволено заяву М.-ко В.В., осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб: Бориспільський міжрайонний прокурор, органи опіки та піклування виконавчого комітету Бориспільської міської ради, про визнання фізичної особи Б.-ар С.В. недієдатною, про встановлення опіки над нею, про визначення опікуна. При цьому суд виходив з того що, надані докази знайшли своє підтвердження з копії виписки акту огляду МСЕК №324081 де вбачається, що Б.-ар С.В., страждає на тяжку розумову відсталість.

Рішенням Бориспільського міськрайонного суду від 13 листопада 2013 року було задоволено заяву К.-ка В.О., осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб: Бориспільський міжрайонний прокурор, органи опіки та піклування Щасиливської сільської ради, про визнання фізичної особи К.-ка Є.О. недієдатним, про встановлення опіки над ним, про визначення опікуна. При цьому суд виходив з того, що актом амбулаторної судово-психіатричної експертизи було встановлено, що ступінь

розумової відсталості виявленій у К.-ка Е.О., є таким що позбавляє його здатності усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними.

Рішенням Бориспільського міськрайонного суду від 10 жовтня 2014 року первісний позов В.-на А.Ю. до В.-ка С.М. про поділ житлового будинку, надвірних будівель та господарських споруд, про вселення в житловий будинок, про зобов'язання передати ключі від вхідних дверей в житловий будинок про зобов'язання не перешкоджати у користуванні ним задоволено частково. При цьому суд виходив з того що, в результаті дослідження матеріалів справи та проведення будівельно-технічної експертизи суду було достатньо надано доказів для винесення такого рішення.

Згідно ч.2 ст.57 ЦПК України висновки експертів – є доказами, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін та інших обставин, які мають значення вирішення справи. Із вивчених при узагальненні матеріалів убачається, що судова експертиза призначається майже в усіх випадках, коли її проведення в силу ст. 145 ЦПК України є обов'язковим, а саме у випадку за заявленим клопотання про призначення експертизи обома сторонами, або хоча б однієї із сторін якщо у справі необхідно з'ясувати обставини які потребують спеціальних знань.

Отже, порядок призначення експертизи регулюється ст. 143 ЦПК України, відповідно до якої:

- експертиза призначається для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо, суд призначає експертизу за заявою осіб, які беруть участь у справі.
- якщо сторони домовилися про залучення експертами певних осіб, суд повинен призначити їх відповідно до цієї домовленості.
- особи, які беруть участь у справі, мають право подати суду питання, на які потрібна відповідь експерта. Кількість і зміст питань, за якими має бути проведена експертиза, визначається судом. При цьому суд має мотивувати відхилення питань осіб, які беруть участь у справі.
- особи, які беруть участь у справі, мають право просити суд провести експертизу у відповідній судово-експертній установі, доручити її конкретному експерту, заявляти відвід експерту, давати пояснення експерту, знайомитися з висновком експерта, просити суд призначити повторну, додаткову, комісійну або комплексну експертизу.
- якщо проведення експертизи доручено спеціалізованій експертній установі, її керівник має право доручити проведення експертизи одному або кільком експертам, створювати комісії з експертів керованої ним установи, якщо судом не визначено конкретних експертів, у разі потреби замінювати виконавців експертизи, заявити клопотання щодо організації проведення досліджень поза межами експертної установи.

Відповідно після проведення вище зазначених дій на підставі ч.1 ст.144 ЦПК України експертиза призначається ухвалою суду, в якій зазначається підстави та строки проведення експертизи, з яких питань потрібні висновки експертів, ім'я експерта або найменування експертної установи, експертам якої доручається проведення експертизи;

об'єкти, які мають бути досліджені; перелік матеріалів, що передаються для дослідження, а також попередження про відповідальність експерта за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

Наприклад, ухвалою Бориспільського міськрайонного суду від 28 листопада 2014 року було призначено будівельно-технічну та земельно-технічну експертизу по цивільній справі за позовом Д.-ок В.І., до Д.-ок В.І. про поділ в натурі спадкового майна. Для проведення експертизи необхідний час, відповідно провадження у цивільній справі було зупинено на час її проведення.

Ухвалою Бориспільського міськрайонного суду від 30 липня 2013 року призначено будівельно-технічну експертизу та покладено на експерта обов'язок надати відповіді на питання. Проведення судової будівельно-технічної експертизи доручено експерту Українського центру судових експертиз. Витрати на проведення експертизи покладено на позивача. Справа надіслана до судового центру експертиз. Провадження у цивільній справі зупинено на період проведення експертизи.

Ухвалою Бориспільського міськрайонного суду від 2 жовтня 2013 року було призначено по справі судово-психіатричну експертизу провадження якої доручити експертам КЗ КОР «Обласне психіатрично-наркологічне об'єднання». На час проведення експертизу провадження по справі зупинено.

Вирішення питання що до ухилення від експертизи відбувається на підставі ст. 146 ЦПК України, де чітко зазначено спеціальну процесуальну санкцію для осіб, які ухиляються від участі в експертизі. У разі ухилення особи, яка бере участь у справі, від подання експертам необхідних матеріалів, документів або від іншої участі в експертизі, якщо без цього провести експертизу неможливо, суд залежно від того, хто із цих осіб ухиляється, а також яке для них ця експертиза має значення, може визнати факт, для з'ясування якого експертиза була призначена, або відмовити у його визнанні.

Відповідно до положень постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 від 12.06.2009 р. «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» під час обговорення в попередньому судовому засіданні питання про призначення експертизи, а також в ухвалі про її призначення суд повинен роз'яснити наслідки ухилення від участі в експертизі (ст. 146 ЦПК). Застосування таких наслідків можливе лише після постановлення ухвали про призначення експертизи та підтвердження факту ухилення особи від участі в експертизі.

Зазначена норма передбачає лише один випадок, коли суд має право застосувати примусовий привід на проведення експертизи – у разі ухилення відповідача від проведення судово-біологічної (судово-генетичної) експертизи у справах про визнання батьківства, материнства. Ухвала про примусовий привід виконується органами внутрішніх справ за місцем проживання відповідача.

Особливості проведення експертизи зазначені в ст. 147 ЦПК України і полягають в тому що:

–експертиза проводиться в суді або поза судом, якщо це потрібно у зв'язку з характером досліджень або якщо об'єкт досліджень неможливо доставити до суду. Однак на практиці це положення неможливо реалізувати, оскільки експертиза – це наукове дослідження, яке потребує спеціального обладнання, програмного забезпечення. Тому реально судові експертизи в суді не проводяться. Вони проводяться за робочим місцем судового експерта.

–експерт дає у письмовій формі свій мотивований висновок, який приєднується до справи. Суд має право за заявою осіб, які беруть участь у справі, або з власної ініціативи запропонувати експерту дати усне пояснення свого висновку. Усне пояснення заноситься до журналу судового засідання.

–важливим також є дотримання строків проведення експертизи, вони визначені у підпункт 1.13 п. 1 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.88 року № 53/5, де передбачено строки проведення експертних досліджень та порядок встановлення цих строків у залежності від складності дослідження та з урахування експертного навантаження. Суди мають контролювати дотримання передбачених названою Інструкцією строків проведення експертизи, а у разі їх порушення – реагувати на це в порядку, встановленому статтею 211 ЦПК України.

–у висновку експерта повинно бути зазначено: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав, докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки і обґрунтовані відповіді на поставлені судом питання.

Окрім того, що до оцінки висновку то він не має наперед встановленого значення, йому не надається перевага перед іншими доказами і, як всі інші докази, він оцінюється суддею за внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Незгода суду з висновком експерта повинна бути мотивована в рішенні або ухвалі.

Також, згідно з процесуальним законодавством України експертами виконуються первинні, додаткові, повторні, комісійні та комплексні експертизи.

Первинною є експертиза, коли об'єкт досліджується вперше.

Додатковою є експертиза, якщо для вирішення питань щодо об'єкта, який досліджувався під час проведення первинної експертизи, необхідно провести додаткові дослідження або дослідити додаткові матеріали (зразки для порівняльного дослідження, вихідні дані тощо), які не були надані експертові під час проведення первинної експертизи.

Повторною є експертиза, під час проведення якої досліджуються ті самі об'єкти і вирішуються ті самі питання, що й при проведенні первинної експертизи.

Комісійною є експертиза, яка проводиться двома чи більшою кількістю експертів, що мають кваліфікацію судового експерта за однією експертною спеціалізацією (фахівцями в одній галузі знань). Комісія експертів може утворюватися органом, який призначив експертизу, або керівником експертної установи.

Комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного завдання. До проведення таких експертиз у разі потреби залучаються як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах.

Рекомендації, що до удосконалення вирішення питання судом про призначення експертизи:

- по-перше, встановити більш оптимальні строки проведення експертиз;
- по-друге, звернути увагу на безпідставні причини повернення матеріалів справи до суду, без висновку експерта;
- по-третє, забезпечити проведення занять з суддями, що до призначення експертизи в цивільних справах;
- по-четверте, передбачити відповідальність для осіб які заявили клопотання про експертизу і не виконують обов'язку щодо сплати її проведення.

**З повагою,
Заступник голови
Бориспільського міськрайонного суду**

Є.О. Борець

Виконавець: Теренковська А.М.
тел. (04595) 6-76-19